

Hazar'ın güneydoğusu veya İran'ın kuzeybatısı

TUNCA ÖĞRETEN

tuncao@gmail.com *twitter: @tuncaogreten*

Daha önce *Osmanlı'da Kürt Kadını, Akıntıya Karşı Yüzmek, Gravürlerle Kürtler ve Alevilik-Kürdoloji-Türkoloji* gibi Kürt ve Alevi tarihinin bilinmeyenlerini gün yüzüne çıkaran birçok araştırmasını kitaplaştıran Mehmet Bayrak, okurlarıyla tekrar buluşuyor. *Kürt ve Alevi Tarihinde Horasan* isimli yeni kitabında, 15 yıllık bir çalışmayla "efsunlu" Horasan'ın gerçek kodlarını yazdığını söyleyen kürdolog Mehmet Bayrak, Horasan'a göç etmek zorunda bırakılan kitlelerin Kasr-i Şirin Antlaşması'ndan sonraki geri dönüşleri olduğunu detaylı bir şekilde anlatıyor.

"Çok çeşitli halkların kesişme noktasını oluşturan ve gıpta edilen bir bölge olarak Horasan'ın uzun ve hareketli tarihi, bölgenin kültürel zenginliğini açıklar. Gerçekten de değişik etno-kültürel etkiler ve sosyo-politik ayaklanmalar zaman süreci içinde müziğin, şiirin ve dinsel ritüellerin iç içe girdiği parlak bir sahne oluşturmuştur. Yüzyıllar boyunca Horasan İran'ın entelektüel merkezi olarak önem taşımıştır."

Mehmet Bayrak'ın kitabından alınan bu bölüm, kitabın; Osmanlı-Horasan ilişkilerinden İslam halifeliği karşısında Kürtler'in ve Aleviler'in duruşuna, Horasan halkının yaşam tarzından Kürt divanına kadar birçok sır perdesini ortadan kaldırmayı amaçladığını gözler önüne seriyor. Alevilik ve Kürtler

hakkında 42 yıldır yaptığı araştırmalarla dikkat çeken ve 33 kitabı bulunan araştırmacı yazar Mehmet Bayrak Horasan'ın neden efsunlu olduğunu kitabında şöyle anlatıyor: " Bu coğrafyanın özellikle Alevi Kürtler açısından bir ideolojik tuzak olduğunu düşünüyorum. Çünkü bugün Hazar Denizi'nin güneydoğusu, İran'ın kuzeydoğu eyaleti olan Horasan, göreceli olarak Türkmenistan ve Özbekistan'a, yani Orta Asya'ya yakın olduğu için resmi ideoloji, Horasan üzerinden kimlikleri karartma ve asimilasyon politikası izlemiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca, Kürtlerin ve Alevilerin kendilerini yazmalarının yasaklandığı bir dönemde yanlı bir propagandayla neredeyse Kürdistan ve Anadolu'daki bütün Alevilerin Horasan'dan geldikleri ve köken olarak da Türkmen ve Müslüman oldukları imajı yaratılmaya çalışılmıştır. Bu propaganda özellikle 'dedeler ve pirlere' yoluyla yaygınlaştırıldığı için Aleviler, özellikle de Alevi Kürtler üzerinde çok etkili olmuştur. Kendim, o toplumun içinden geldiğim için bunun nasıl bir etkileme alanı olduğunu bizzat gözlemledim."

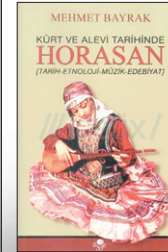
Kürtler ve Aleviler'in Horasan gerçeğinin anlatıldığı kitapta, Horasan'dan

geldiklerini söylediği halde, Horasan'ın neresi olduğunu bilmeyen insanların sayısının fazlalığı, Erzurum Horasan'ı ile asıl olan eyaletin karıştırıldığı, onun da ötesinde İran Kürt bölgesinde Horasan adıyla başka bir yerleşim yerinin olduğunu dahi bilmeyen insanların Horasan'dan geldiklerini ve hatta "Türk" ve Müslüman olduklarını söyledikleri gerçeği de detaylarla yer alıyor. Kitabın en çarpıcı iddialarından biri de; Dede ve pirlere, dili doğru dürüst Türkçeye yatmayan Alevi Kürtlere yaptığı, "Horasan'dan gelmenin Türk ve Müslüman olmayı gerektirdiği" propagandası... İşte kitabın en büyük misyonu da; bu iddianın tarihsel ve toplumsal gerçekliklere uymadığını göstermek, hatta bu "efsunlu" coğrafyayı yeniden ortaya çıkarıp, konuyu aydınlatarak insanları bu bilince kavuşturmak ve propagandaları mahkum etmek...

Kitapta, birçok ülkenin hakimiyeti altında bölünmüşlüğü yaşayan Kürt bölgeleri hakkında da tespitler bulunuyor. Yazarın yıllarca yaptığı araştırmalar sonucunda, Horasan'ın da literatürde yer alan yedi ana Kürt yerleşim biriminden biri olduğu ve bunların beş tanesinin de Kürdistan ana kıtası üzerinde olduğu kitapta kapsamlı olarak anlatılıyor. Kuzey, Doğu, Güney, Batı Kürdistan, merkezi Kürdistan, Orta Anadolu Kürt yerleşkesi ve Avruz Dağları -

Horasan Kürt yerleşkesi haritayı oluşturuyor. Kitapta, araştırmacının çatısını oluşturan Horasan, geçmişten bu yana, yani ta Sasaniler'den önce de bir Kürt yerleşkesi olarak ifade ediliyor. Yazara göre, bu gerçeği bilmeyenler; Horasan'ın sadece bir Türk ve Türkmen coğrafyası olduğunu sanıyorlar. Üstelik tüm asimilasyon ve zorunlu göçe rağmen bölgede, yüzde 75'ini Şii, Alevi ve Ezidiler'in oluşturduğu ortalama bir buçuk milyon Kürt yaşıyor. Yazar ayrıca, bölgedeki Şiiliğin klasik değil, Aleviliğe yakın bir mezhep olduğunu da, bölgedeki halkın ağırlıklı olarak Dersim coğrafyasına gitmesine bağlıyor...

Kitap, ilgi çekici tarihsel detayları ve konusu itibarıyla sahip olduğu ağırlığa rağmen, yazarın sade ve okumayı kolaylaştıran dili sayesinde sıkıcı araştırma kitaplarından birkaç adım öne çıkmayı başarıyor...

KÜRT VE ALEVİ TARİHİNDE HORASAN
MEHMET BAYRAK
ÖZ-GE YAYINEVİ

